

Öğrenmede İş Birliğini Geliştirmek Amacıyla Okul-Müze İlişkilerini İnceleme: Durum Çalışması

Aysun Ateş¹, Jennie F. Lane²

Öz

Müzelere yapılan okul gezileri sayesinde, öğrenciler sınıfta öğrendikleri kavramları yakından görerek öğrendiklerini pekiştirebilir. Ne yazık ki, algıya dayalı ve gerçekte var olan zorluklar yüzünden, okul ve müzeler arasındaki müze eğitimi amaçlı iş birliği istenilen boyutta değildir. Bu çalışmada okul ve çevresindeki yerel müzeler arasındaki iş birliği düzeyinin durum çalışma yöntemi kullanılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu yöntem doğrultusunda, müze eğitimiyle ilgili olarak müze eğitimcilerinin ve öğretmenlerin algı ve uygulamalarını daha yakından anlayabilmek üzere fenomenografik araştırma yaklaşımı uygulanmıştır. Araştırma, Ankara, Türkiye’de gerçekleştirilmiş olup, araştırmaya özel bir okulun öğretmenleri ve yerel müzelerden yedi çalışan dahil edilmiştir. Araştırmada nitel verileri desteklemesi amacıyla nicel verilerden de faydalanılmıştır. Yapılan görüşmeler, anketler ve kullanılan analitik çerçeve ışığında elde edilen bulgular, müze eğitiminde belirlenen rollerin ve iletişim yollarının güçlendirilmesinin ne denli önemli olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak, yazarlar, okul ile yerel müzeler arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi için önerilerde bulunmuştur. Bir okul çalışanının müze ile okul arasında arabuluculuk yapması, böylece tutarlı bir ilişki kurması ve fikir alışverişi sağlaması bir strateji olarak görülmüştür. Gelecekteki araştırmalar için değerlendirilebilecek fikirlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Analitik çerçeve
Durum çalışması
Müze eğitimi
Okul-müze iş birliği
Okul-müze arabulucusu

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 03.07.2018
Kabul Tarihi: 22.01.2019
Elektronik Yayın Tarihi: 03.12.2019

DOI: 10.15390/EB.2019.8017

¹ Bilkent Üniversitesi, Türkiye, aysunates@gmail.com

² Bilkent Üniversitesi, Türkiye, jennie.lane@bilkent.edu.tr

Giriş

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tüm dünyadan müze temsilcilerini içeren bir organizasyondur ve yıllar içinde müzecilik tanımında değişiklikler yapmıştır. Konsey müze kelimesini; kâr amacı olmayan, verdiği eğitimle topluma ve toplumun gelişimine hizmet eden, halkın doğa tarihi ve kültürel mirası hakkındaki farkındalığını artırmayı hedefleyen bir kurum olarak tanımlamaktadır (International Council of Museums [ICOM], b.t.).

Müze eğitimi, bireylerin eğitime destek olmayı amaçlayan, öğrenmeyi kolaylaştıran, öğrencileri motive eden ve benzeri birçok tekniği kullanan, geleneksel eğitimin destekçisi bir eğitimidir (Mercin, 2017). Nitekim, öğretmenler, müzelerin ortaya çıkmasından çok kısa bir süre sonra öğrencilerini bu tür kurumlara götürmeye ve okulda öğrenilenleri müze sergileri ile örnekler üzerinde göstermeye başlamıştır (Hooper-Greenhill, 1994). Dewey'in deneyimsel öğrenmede müzeleri bir kaynak olarak desteklediği bilinmektedir (Hein, 2004; Monk, 2013). Okvuran (2012) ise müze eğitimi disiplinlerarası bir eğitim olarak tanımlamaktadır. Müze eğitimi, bireylerin kültürel miraslarını, geçmişi, bugünü ve geleceği bağdaştırarak anlamalarına yardımcı olur (İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz, 2014). Okul gezileri sayesinde öğretmenler, öğrencilerin sınıfta öğrendiklerini günlük yaşantıya aktarabilir (Behrendt ve Franklin, 2008; Falk ve Dierking, 2000; Farmer, Knapp ve Benton, 2007; Larsen, Walsh, Almond ve Myers, 2017).

Kalıcı öğrenmede müzeleri kullanmanın yanı sıra, akademisyen ve araştırmacılar, müzelere yapılan okul gezilerinin getirilerini ve güçlüklerini de araştırmıştır (Falk ve Dierking, 2000; Hooper-Greenhill, 1994; Nichols, 2014; Osborne ve Dillon, 2007). Bazı araştırmalar, müze ziyaretlerinde öğrencilerin neler öğrendiği ve okul gezilerinin nasıl daha etkili hale getirilebileceği üzerine yoğunlaşmıştır (Griffin, 2004; Kratz ve Merritt, 2011; Rennie ve Johnston, 2004). Bu araştırmalar, müzelerin yapısal öğrenmeyi destekleyebileceğini ve ilk elden deneyimi ve kendi kendine eğitimi artıracağını bildirmektedir. Araştırmacılar, müzelere okul gezileri düzenlenirken öğretmenleri nelerin motive ettiğini ve nelerin vazgeçirdiğini de incelemiştir (DeWitt ve Storksdieck, 2008; Olson, Cox-Petersen ve McComas, 2001; Taş, 2012). Bu araştırmalardan edinilen bulgular kısıtlı okul fonları, yeterli zamanın olmaması, yoğun eğitim programları, standart testler, öğrenci davranışları ve güvenlik kaygılarını içermektedir. Griffin (2004) yapılan araştırmalara ek olarak etkin iş birliğini artırmak amacıyla okullar ve müzeler arasındaki ilişkileri incelemenin önemini vurgulamaktadır. Okul ve müze iş birliği müzelerin toplumsal işlevleri arasında gösterilmiştir. Buna göre müzeler sergiler aracılığıyla toplumun her kesimiyle iletişim kurmakla yükümlüdür. Bu iletişim her kesimden insanla iletişim ve iş birliğini içermektedir. Okullarla iletişim ve iş birliği özellikle vurgulanmıştır (Karadeniz, 2014).

Okul ve müze iş birliği ile ilgili sorunları tartışırken Gupta, Adams, Kisiel ve Dewitt (2010) okul-müze ilişkilerini inceleyebilmek adına kurumsal teorinin bir mercek olarak kullanılmasından bahsetmektedir. Scott (2008) birçok akademisyenin kurumsal teoriyi tanımladıklarını; ve konunun tartışılıyor olmasından kaynaklanan belirsizliklere rağmen araştırmacıların teoriyi kurumların oluşumlarının anlaşılmasıyla ilişkilendirebildiklerini belirtmektedir.

Bu çalışma, "Türkiye'de özel bir ortaokul ile çevresinde bulunan müzeler arasındaki iş birliğinin doğası nedir?" araştırma sorusunu inceleyebilmek için kurumsal teoriye ve literatüre başvurmaktadır. Birinci yazar bu okulda çalışan bir öğretmendir ve okuldaki öğretmenlerin okul gezilerinde öğrencileri müzelere götürmede isteksiz olduğunu fark etmiştir. Müzelerin öğrencilere öğrenimlerinde katkı sağladığından yola çıkan yazarlar, okul ve müzelerin eğitimde hangi noktalarda birlikte çalıştıklarını, hangi noktalarda ayrıldıklarını incelemek istemiştir. İş birliğini sağlamak için kurumlarda yer alan tarafları ve tarafların konuya bakış açılarını ve uygulamalarını anlamak gerekmektedir.

Müze Eğitime ve İlgili Araştırmaya Genel Bakış

Kısaca, müze eğitimi müzede gerçekleşen öğrenme şeklidir. Müze eğitimi anlamlı olduğunda ve iyi bir şekilde tasarlandığında müzenin mesajını ziyaretçilerine daha iyi iletebilmesine olanak sağlar (Hooper-Greenhill, 1994). Duclos-Orsello (2013), müze eğitiminin toplumun en önemli sosyal gereksinimini karşıladığını söylemektedir. Toplum, kültürünü öğrenerek aslında kendini öğrenmektedir (Kelly, 2007). Müzeler, öğrencilere bizzat görme ve çoğu kez okulda öğrendiklerini ilk elden deneyimleme olanağı sağlar (Monk, 2013).

Bazı araştırmacılar, müzeleri öğrenmede etkili kılan unsurları anlayabilmek için müze eğitimcilerinin rol ve becerilerini araştırmışlardır (Bailey, 2006; Cunningham, 2009; Munley ve Roberts, 2006; Reid, 2013). Tran (2007), müze eğitimcilerinin öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına yanıt verdiğini ve eğitimi anlamlı ve ilginç kılmak için stratejiler geliştirdiğini gözlemlemiştir.

Öğretmenlerin müze eğitime ve yaygın eğitim deneyimlerine bakışı birçok araştırmaya konu olmuştur (Anderson, Kisiel ve Storksdieck, 2006; Anderson ve Zhang, 2003; Kisiel, 2007; Nichols, 2014). Kisiel (2003), pek çok öğretmenin müze eğitiminin etkinliğini sorguladığını tespit etmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin sınıf ortamında son derece özgüvenli hissederken müzelere yapılan okul gezilerinde kendilerine daha az güvendiklerini belirtmektedir. Müze eğitimcilerinin öğretmenlere yol gösterebileceklerini ve öğretmenlerin de yeterliliklerini müze ortamında geliştirebileceklerini düşünmektedir. Kisiel (2003), müze deneyimlerinin okul gruplarına daha faydalı hale getirilmesi için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini ileri sürmektedir.

Okul ve toplum arasındaki iş birliğinin öğrenmeyi artırdığı ortaya konmuştur (Anderson Butcher vd., 2010; Bulduk, Bulduk ve Koçak, 2013; Epstein ve Salinas, 2004; Sanders ve Harvey, 2002). Yirminci yüzyılın sonlarına doğru, “Yeni Bir Yüzyıl için Müzeler Komisyonu” (1984) müzelerin okullarla iş birliği kurmasını ve artırmasını önermiştir. Bu iş birliğinin okul ve müzelerin farklı ve birbiriyle çelişen beklenti ve anlayışları nedeniyle zorluklarla karşı karşıya kaldığı bildirilmiştir. Yapılan son araştırmalar da bu zorlukların süregeldiğini ortaya koymuştur (Berry, 1998; Doğan, 2010; Gupta vd., 2010; Kang, Anderson ve Wu, 2010; Kisiel, 2014; Tal ve Steiner, 2006).

Türkiye’de Müzeler ve Müze Eğitimi

Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı internet sitesine (www.kulturvarliklari.gov.tr) göre 183’ü özel, geri kalanı bakanlık idaresine bağlı 370 müze bulunmaktadır. Çetin (2002), Türkiye’de 1923 yılında Cumhuriyet ilan edildiğinde, kurucu Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk kültürü ve tarihinin önemini vurguladığını belirtmektedir. Atatürk’ün isteği üzerine Türkiye’nin ilk arkeolojik müzesi olarak Ankara’da bir Hitit Müzesi kurulmuştur. 1967 yılında, müzedeki eserlerin çeşitliliği göz önüne alınarak adı Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ne çevrilmiştir. Atatürk’ün ülkede 15 müze daha kurduğu bilinmektedir.

Pek çok müzede olduğu gibi, Türk müzeleri de ülkenin eşsiz tarihine, kültürüne ve sergilere ev sahipliği yapmak amacıyla kurulmuştur. Bu kurumların, dünyanın birçok yerindeki müzelerde olduğu gibi, öğretimde önemli bir yer teşkil ettiği kabul edilmektedir (Bennett, 1995). Zengin kültürel mirasa sahip Türk müzeleri, öğretmenler ve öğrenciler için pek çok kaynağı ve olanağı barındırmaktadır. Hein’in (2004) makalesine göre, Dewey müzelerin öğrenciler üzerinde katkısı olduğunu savunmaktadır. Dewey müzeleri desteklemiştir çünkü müzeler öğrencilere öğrendiklerini günlük yaşamla ilişkilendirmeleri için olanak sağlamaktadır. Dewey Cumhuriyet’in ilanından çok kısa bir süre sonra, 1924 yılında Türkiye’yi ziyaret etmiş ve burada bulunan etkileyici arkeolojiye dikkat çekmiş, öğrenmede müze ve kurumlar arasında daha güçlü bağlar kurulması yönünde önerilerde bulunmuştur. Türk Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) göre yılda en az bir kere okulların gezi düzenlemesi zorunludur.

Türkiye’de müze eğitimiyle ilgili çalışmalar sınırlı sayıda olsa da mevcuttur (Örnek: Çıldır ve Karadeniz, 2014; Dilmac, 2016; Işık, 2013; Şahan, 2005; Taş, 2012; Taşdemir, Kartal ve Özdemir, 2014). Dilli ve Bapoğlu Dümenci (2015) çalışmalarında müzelerin toplumdaki önemli yerine değinirken, müze

eğitiminin ise ülkemizde daha aktif hale gelebilmesi için bu eğitimin erken yaşlarda başlaması gerektiğine dikkat çekmiştir. Tüm bu çalışmalar, öğretmen eğitiminde müzelerin önemi ve Türkiye’de müzelere okul gezileri düzenlerken çıkan sorunların belirlenmesinde çok değerli bulgular sağlamaktadır.

Yöntem

Bu makalede bir okul ve çevresindeki yerel müzeler arasındaki iş birliği düzeyinin incelenmesi amacıyla durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmaları, özellikle sosyolojik araştırmalarda ve gittikçe artan bir şekilde eğitim alanında yapılan birçok araştırmada kullanılmaktadır. Cohen, Manion ve Morrison (2008) tarafından da tanımlandığı üzere durum çalışmaları; insan ilişkileri, olaylar ve diğer dış etmenler arasında yer alan dinamik ve çok yönlü bağlantılara odaklanmaktadır. Bu tür çalışmalar, yalnızca istatistiksel verilere dayalı genellemeler yapmaktansa araştırmanın odağına özgü bilgi kaynaklarını incelemekte ve yorumlamaktadır. Durum çalışmaları, araştırmacıların benzer durumlara, olay ve olgulara uygulanabilecek kuramları geliştirebilmelerine bu şekilde yardımcı olmaktadır. Bu durum çalışmasında, müze eğitimcilerinin ve öğretmenlerin müze eğitimiyle ilgili algı ve uygulamalarını daha yakından anlayabilmek amacıyla fenomenografik araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Fenomenografik araştırma; deneyimlediğimiz bir olayı (fenomeni) nasıl algıladığımız, ya da anladığımız üzerine odaklanmaktadır (Megel, Langston ve Creswell, 1988; Larsson ve Holmström, 2007).

Çalışma Grubu

Bu durum çalışmasına özel bir ortaokuldaki toplam 31 öğretmen ve Ankara, Türkiye’den seçilmiş müzelerde çalışan yedi personel (ikisi erkek; beşi kadın) katılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin 5’i erkek 26’sı kadın olup, çoğu birkaç farklı seviyede (5.,6.,7. ve 8. Sınıf) derse girmektedir. Her bir alana göre öğretmen sayısı Tablo 1’de verilmiştir. Öğretmenler ortalama olarak 12 yıldır bu okulda çalışmaktadır ve her öğretmenin okul gezisi deneyimi bulunmamaktadır. Bu araştırmanın yapılabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığıdan izin alınmıştır. Katılımcılar bilgilendirilmiş ve onay mektubu imzalatılmıştır.

Tablo 1. Öğretmenler Tarafından Öğretilen Dersler

Ders	Öğretmen Sayısı
Yabancı Diller	10
Fen Bilimleri	4
Sosyal Bilimler	3
Matematik	3
Sanat	2
Danışmanlık	2
Beden Eğitimi	2
Türk Dili ve Edebiyatı	1
Teknoloji ve Tasarım	1
Bilişim Teknolojileri	1
Müzik	1
Drama	1

Müze personelinin katılımcıları belirleyebilmek için birinci yazar Ankara’daki neredeyse tüm müzeleri ziyaret etmiştir (Tablo 2’ye bakınız). Araştırmacılar, ziyaret sonuçlarına dayanarak durum çalışmasında yer alması için yedi müze (Tablo 3’e bakınız) belirlemiştir. Müze seçiminde o müzenin sıklıkla okul gruplarına ev sahipliği yapması ve müze eğitim programları sunabilen müze personeline sahip olması belirleyici olmuştur.

Tablo 2. Ankara'daki Müzelerin Dağılımı

Müzelerin Türü	Müzelerin Sayısı
Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı müzeler	1
Turizm ve Kültür Bakanlığına bağlı olan müzeler	7
Askeri müzeler	9
Özel müzeler	39
Toplam müze sayısı	56

Tablo 3. Müze Personel Rumuzları Ve Müze Türleri

Müze Personelinin İsimlendirilmesi	Müzenin Türü
M1	Arkeoloji müzesi
M2	Endüstri müzesi
M3	Uygulamalı kültür müzesi
M4	Endüstri müzesi
M5	Bilim ve teknoloji müzesi
M6	Doğa tarihi müzesi
M7	Arkeoloji ve sanat müzesi

Veri Toplama Araçları

Müze eğitimi ve müze-okul iş birliğiyle ilgili olarak müze çalışanlarının ve öğretmenlerin görüşlerini ve müze gezilerindeki uygulamalarını öğrenebilmek amacıyla araştırmacı birebir görüşmelerde bulunmuş, ayrıca bir anket uygulamıştır. Farklı veri kaynakları kullanmak, araştırmacıların sonuçları karşılaştırabilmelerine yardımcı olmuştur. Alternatif açıklamalar istenerek veri toplama aracının doğruluğu test edilmiş, böylece araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği desteklenmiştir (Stake, 1995; Yin, 1994).

Kullanılan öğretmen anketi, çalışmada yer alan müzelerden birinin (Çengelhan Rahmi M. Koç Müzesi) öğretmen çalıştaylarını değerlendirmek için kullanmış olduğu bir ankettten izin alınarak uyarlanmıştır. Araştırmacılar izin alarak iki farklı çalışmada (Ateşkan ve Lane, 2016; Bhatia, 2009) kullanılan anket sorularından da yararlanmıştır. Son olarak, bu çalışmayı yönlendiren araştırma sorularını daha iyi irdelemek için araştırmacılar ve okul yöneticileri tarafından yedi soru daha geliştirilmiştir. Toplam soru sayısı 60'tır. İlk sekiz soru demografik bilgi toplamaya yöneliktir. Kısa cevaplı sorular aracılığıyla öğretmenlerin müze eğitimiyle ilgili neler bildikleri öğrenilmiş ve müze gezileri düzenlemeyle ilgili deneyimlerini yansıtan veriler elde edilmiştir. Öğretmenlere sorulan 35 Likert-tipindeki soru, müze gezisi düzenlemekteki veya düzenlemekten kaçınmaktaki nedenlere ne ölçüde katıldıklarını, ayrıca okul gezi aktiviteleri düzenlerken ne ölçüde özgüvenli hissettiklerini tespit etmeye yöneliktir. Bu sorular arasında, müze çalışanlarıyla iletişime geçmekte ve müze çalışanlarından destek almakta kendilerini ne kadar rahat hissettikleri de yer almıştır. Açık uçlu sorularda öğretmenler müze deneyimleri, müze gezisi sırasında edindikleri roller ve beklentileriyle ilgili yorumlarda bulunmuştur. Bu anket hem Türkçe, hem de İngilizce olarak hazırlanmıştır. Anketin öznal geçerliliğini test ederken, ne kadar sürede tamamlanabildiğini belirlemek amacıyla anket farklı okullarda çalışan üç öğretmene gönderilmiştir. Bu öğretmenler anketteki soruların anlaşılabilirliği ve içeriğiyle ilgili yorumlarda bulunmuştur. Öğretmenlerin yorumlarına dayanarak, anket sorularında küçük değişiklikler yapılmıştır. Sonuçların güvenilirliğini test etmek için Cronbach alpha kullanılmış ve sonuç .83 olarak bulunmuştur.

Müze çalışanları ve öğretmenlerle ayrıntılı görüşmeler yapabilmek için, araştırmacılar, araştırmanın amacını açıklamaya ve görüşmelere yön vermeye yarayan birtakım araçlar geliştirmiştir. Sorular, yapılan literatür taraması sonucu hazırlanmıştır. Soruların açık ve akıcı olduğundan emin olmak amacıyla pilot çalışma yapılmıştır. Müze görüşmelerinin pilot çalışması, beş yıldan fazla süredir

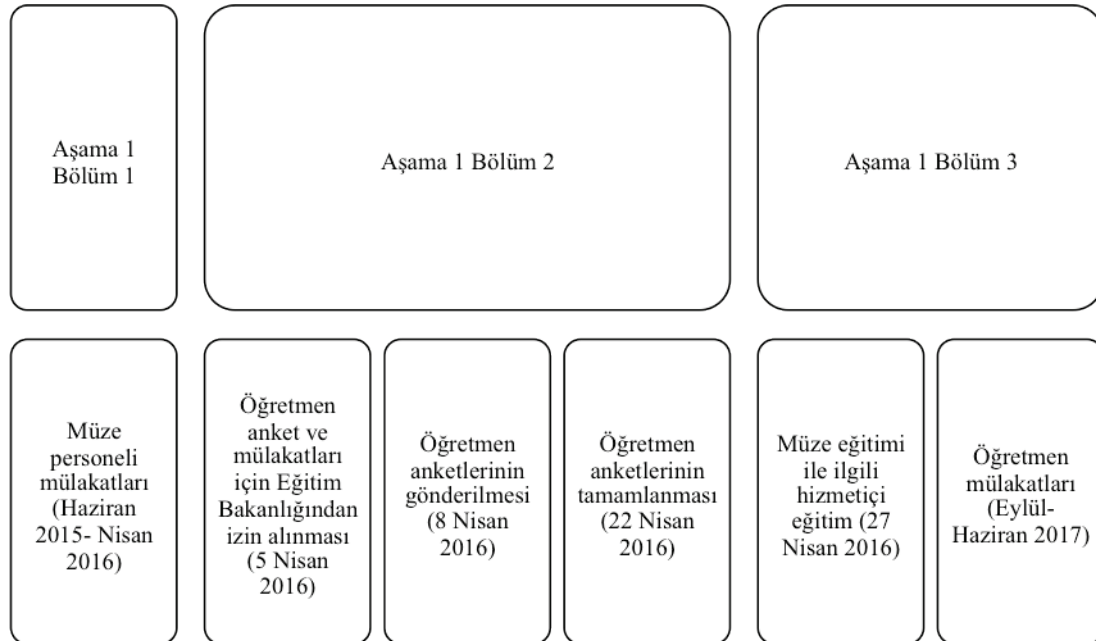
okullarla birlikte çalışan bir müze yöneticisiyle, öğretmen görüşmelerinin pilot çalışması ise farklı bir okulda çalışan bir öğretmenle yapılmıştır. Her iki durumda da, açık olmayan ya da yanlış yönlendiren sorular çıkarılmış ya da değiştirilmiştir. Samimi bir konuşma ortamı sağlamak, gerektiğinde başka soruların eklenebilmesine, bazı soruların çıkarılabilmesine, ya da sıralamasının değiştirilmesine olanak sağlamak amacıyla açık uçlu, esnek bir yaklaşım kullanılmıştır (Cohen vd., 2008).

Müze çalışanlarıyla yapılan görüşmelerde 27 ana soru sorulmuştur. Görüşme soruları, müze çalışanlarının eğitim geçmişlerine, çalışmış oldukları kurumlara ve müze eğitime yönelik olup okul ziyaretleri ve iş birliğine ilişkin görüşlerini ve beklentilerini yansıtmayı amaçlamaktadır.

Öğretmenler için hazırlanan görüşme soruları; okul gezileri düzenleme, müze eğitimi, müze eğitiminde okul desteği ve okul-müze iş birliği olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Öğretmenlere, müze eğitimine ilişkin algılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan soruların yanı sıra okul gezilerini kolaylaştıran ve zorlaştıran etmenler hakkında ne düşündükleri de sorulmuştur. Sorulardan bazıları, anketten nicel veri analiziyle elde edilen sonuçları ayrıntılı yorumlamayı sağlamak üzere tasarlanmıştır. Her bir soru grubunda yaklaşık beş soru yer almaktadır ancak görüşmelerin akışına göre sorularda değişiklik ya da eklemeler yapılmış olabilir.

Süreç

Bu araştırmada kullanılan yöntemler iki aşamada gerçekleşmiştir. Birinci aşama üç bölümden oluşmaktadır. Bu aşamalar: 1) Müze çalışanlarıyla görüşmeler 2) Öğretmen anketi 3) Öğretmenlerle görüşmeler. Anket (2. Bölüm), yerel bir müze tarafından düzenlenen bir günlük hizmet içi çalıştay öncesinde öğretmenlere uygulanmıştır. Çalıştaydan sonra öğretmenlerden öğrencilerini bulundukları bölgedeki bir müzeye götürmeleri istenmiştir (okul gezisinin sponsorluğunu yapan müzeye gitme zorunluluğu yoktu). Görüşmeler (3. Bölüm), anketin devamı niteliğinde olup öğretmenlerin okul gezilerini yapma ya da yapmama nedenlerinin daha iyi öğrenilmesinde yardımcı olmuştur. Ayrıca, öğretmenlerin çalıştay hakkındaki görüşleri alınmış ve bu sonuçlar başka bir araştırmada tartışılmıştır. Birinci aşamanın bölümleriyle ilgili zaman ve tarih çizelgesi Şekil 1’de verilmiştir. İkinci aşama, birinci aşamadan alınan veri analiz sonuçlarını kapsamlı olarak incelemek amacıyla analitik bir çerçeve kullanmaktadır.

Şekil 1. 1. Aşama İçin Zaman Çizelgesi

1.Aşama, 1. Bölüm

Birinci yazarın kararlı ve ısrarlı çalışmaları sayesinde müze çalışanlarıyla görüşmeler ayarlanmıştır. Araştırmacı, tüm görüşmeleri ayarlayabilmek için birçok elektronik posta yollamış veya telefon görüşmesi yapmıştır. Bazı müzelere ise doğrudan giderek görüşme gerçekleştirmiştir. Çalışanlarla görüşme ayarlamak zor olsa da, görüşme zamanları başarıyla ayarlanabildiğinde çalışanlar, müzeleri ve kendi rolleriyle ilgili ayrıntılı bilgi vermiş, soruları bilgilendirici ve açık sözlü cevaplamıştır. Her bir görüşme 45 ila 60 dakika arasında sürmüştür.

1.Aşama, 2. Bölüm

Araştırma aracı, öğretmenlere elektronik ortamda gönderilmiş ve yanıtlamaları için öğretmenlere iki hafta süre verilmiştir. Verilen süre içerisinde öğretmenlere hatırlatma amaçlı bir elektronik posta gönderilmiştir. Okuldaki toplam 31 öğretmen, belirtilen zaman diliminde çalışmaya katılmıştır. Anket yanıtlarında sıklık (frekans) ve ortalamayı ölçmek için betimleyici istatistik kullanılmıştır. Açık uçlu yanıtlar, ortak anlam ve çıkarımlar temelinde toplanmış ve düzenlenmiştir. Düzenleme, dışarıdan bir hakem tarafından yapılan derlemelerle karşılaştırılmıştır. Araştırmacılar, ortaya çıkan farklılıkları tartışmış ve gerektiğinde incelemelerini gözden geçirmiştir.

1.Aşama, 3. Bölüm

Öğretmen görüşmeleri; müze eğitimiyle ilgili çalıştay sonrasında, anketler yapıldıktan sonra akademik yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Bahsedilen çalıştay sonrasında öğretmenler, öğrencilerini müze gezilerine götürmeleri yönünde teşvik edilmiştir. Öğretmen görüşmeleri, müze çalışanlarıyla yapılan görüşmelerle aynı şekilde gerçekleşmiş, yalnızca odak noktalarında küçük farklılıklar olmuştur. Okuldaki toplam 31 öğretmeninden 28'i ile görüşülmüştür (üç öğretmenle okuldan ayrıldıkları, izinde oldukları veya uygun olmadıkları için görüşülememiştir). Her bir görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüş olup tüm görüşmeler öğretmenlerin çalıştıkları okul ortamında gerçekleşmiştir.

Müze çalışanları ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerin sadece dördü yabancı uyruklu öğretmenlerle yapıldığı için İngilizce, diğerleri ise Türkçe olarak gerçekleşmiştir. Görüşmeler izin alınmak suretiyle sesli olarak kaydedilmiştir. Cohen ve diğerleri (2008) tarafından önerilen basamaklar takip edilerek görüşme kayıtları, öğretmen yanıtlarının daha kapsamlı olarak anlaşılabilmesi için birkaç kez daha dinlenmiş ve sonrasında daha ayrıntılı inceleme amacıyla yazıya dökülmüştür. Müze eğitimiyle ilgili ana temaları belirleyebilmek için benzer ve farklı ifadeler görüşme metinleri üzerinde renklerle kodlanmıştır. Metinleri inceleyebilmesi için dışarıdan bir hakem davet edilmiş ve belirlenen temaların uygunluğunu değerlendirmesi istenmiştir. Herhangi bir farklılıkta, araştırmacılar hemfikir oluncaya dek tartışmıştır.

2. Aşama

Kullanılan yöntemlerin ikinci basamağı, katılımcı algılarını daha iyi incelemek ve belirli bir okulla çevresinde yer alan yerel müzeler arasındaki iş birliğini daha ayrıntılı anlayabilmek amacıyla bir çerçeve kullanmayı içermektedir. Wojton (2009), okullarla müzelerin nasıl bir iş birliği içinde çalışabileceklerini gözden geçirme ve belirlemede çerçeve gibi bir analitik araştırma aracının kullanılmasını önermektedir. Araştırmacılar, bu çalışmadaki çerçeveleri belirlerken, varolan modelleri ve önerileri öğrenmek amacıyla literatürü taramıştır (Örneğin: DeWitt ve Osborne, 2007; Hazelroth ve Moore, 1998; Hord, 1986; Kiesel, 2014).

Bu çalışmada kullanılan çerçeve, Weiland ve Akerson'un (2013) literatür taramasına dayalı olarak geliştirilmiştir. Yazarlar, diğer çalışmaların yardımlaşmaya dayalı, eşgüdümlü, veya ortak çalışmaya dayalı iş birliği düzeylerini nasıl ayırt ettiğini incelemiştir. Sonuç olarak kullandıkları çerçeve, iki kurum (örneğin, okul ve müze) arasındaki iş birliği düzeyini anlamaya yardımcı olacak sekiz ölçüt vermektedir. Bu ölçütler şunlardır: İletişim, süreklilik, ortaklığın resmiyeti, hedefler, güç ve etki, kaynaklar, roller ve yapıdır. Bu ölçütlerin çalışmada kullanılmasıyla Weiland ve Akerson'un (2013) geliştirdiği çerçevenin faydası gösterilmiştir. Ayrıca araştırmanın sonuçları doğrultusunda bahsi geçen çerçeveye bir ölçüt daha eklenerek çerçevenin kapsamı genişletilmiştir.

Araştırmacılar, bu çalışmada her bir ölçütte yer alan terminolojiyi öğrendikten sonra, 1. Aşamanın her üç bölümündeki verileri toplamış, gözden geçirmiş ve karşılaştırmıştır. İnceleme, her bir ölçüt ile ilgili olan anahtar sözcükleri tanımlamayı, sonra bu sözcükleri kullanarak tündengeleim yoluyla verileri kodlamayı, böylece birebir eşleşme ve eşanlamli sözcükleri bulmayı içermektedir (Hsieh ve Shannon, 2005; Mayring, 2014). Araştırmacılar, katılımcıların bakış açılarını daha iyi anlayabilmek için müze çalışanları ve öğretmenlerden toplanan veriler üzerinde tekrar tekrar karşılaştırma yapmıştır. Ölçütlerden herhangi birine uymayan yorumlar not edilmiş ve çerçeve üzerinde bir değişiklik yapılmasına gerek olup olmadığı değerlendirilmiştir. İş birliğinin pek çok yönünü anlamının yanı sıra, araştırmacılar, katılımcılar tarafından en çok üzerinde durulan ölçütleri de gözlemlemiştir. Bu, söz konusu ölçütlere ilişkin yorumda bulunan katılımcı sayısına, ölçütlerin ne sıklıkta kullanıldığına ve üzerinde ne kadar durulduğuna dayanmaktadır. Bu çalışmada, birinci yazar incelemeyi yapmış, ikinci yazar ise Türkçeden İngilizceye tercüme edilen seçili veri üzerinde incelemeyi tekrarlayarak bulguları doğrulamıştır. Veriler arasında herhangi bir uyumsuzluk tespit edildiğinde, veriler tekrar derinlemesine gözden geçirilmiştir. Dışarıdan bir hakem, Türkçe görüşme metinlerini incelemiş ve birinci yazarın kullandığı yöntemle benzer bir şekilde bu metinlerdeki verileri ölçütlerle ilişkilendirmiştir. Araştırmacılar, bulgulardaki herhangi bir uyumsuzluğu tartışmış ve çözüme ulaştırmıştır. Bulgular, araştırmacının çalıştığı okul ve yerel müzeler arasındaki iş birliğini artırmak için özellikle hangi ölçütler üzerinde çalışılması gerektiğini göstermiştir.

Bulgular

1. Aşama, 1. Bölüm

Görüşmelerde, yedi müze çalışanından (M1...M7 olarak adlandırılmıştır) çalıştıkları kurumlara ve okul ziyaretlerine ilişkin bilgi vermeleri istenmiştir. Türkiye’de pek çok değerli ve önemli müze bulunmasına karşın sadece müze eğitiminden sorumlu olan bir müze personeli bulmak çok zordur. Müze personelinin öncelikli görevleri arasında toplum eğitimi genel olarak yoktur. Ancak müzeler, okulların ziyaretleri sırasında bu tür bir hizmeti kısmen de olsa sunmak zorunda kalmaktadır ve genellikle personel bu konuda yetersiz hissetmektedir. Yalnızca M2 ve M6 kendini müze eğitimcisi olarak tanımlamış, ayrıca müze yöneticisi ya da kuratörü olarak da sorumlulukları olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların pek çoğu, gerek sayı gerekse yeterlilik açısından personel sıkıntısı olduğunu söylemiş, okulların müze ziyaretleri sırasında bunun önemli bir sorun oluşturduğunu vurgulamıştır. M3 ve M7 müzelere düzenlenen gezilerde okul gruplarıyla ilgilenebilecek gönüllülerin gerekliliğine değinmiştir.

Görüşme yapılan kişilerin tamamı müzelerine yapılan okul gezilerinin önemine değinmiştir. Katılımcılardan beşi okul gezilerinin çalıştıkları kurumların önceliği olduğunu belirtmiştir. Bu katılımcılar, müzede öğrenmenin önemine dikkat çekmiş ve karşılaştıkları en büyük zorluğun okul gruplarının büyüklüğü olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan M4, bir ziyaretçi grubunda 70 öğrenci olmasının sıkça rastlanan bir durum olduğunu söylemiştir. M6 ise, 200 ya da 300 öğrenciden oluşan gruplar olduğunu hatırlamaktadır. Her iki katılımcı da sadece 25 kişilik bir grupta bile zorluklar yaşanırken bu tür büyük gruplarda öğrenmenin niteliğini sorgulamaktadır. M5, deneyimlerini şu şekilde aktarmıştır: “Öğrenciler müzemize gelir ve nesnelere bakmaksızın ya da ne olduklarını bile incelemeksizin nesnelerin önünde fotoğraf çeker. Bu durum bazı öğretmenler için de geçerlidir.” M3, müzelerine gelen kalabalık gruplar sorununu şu şekilde çözmeye çalıştıklarını anlatmıştır: “Şehirdeki diğer müzemizden personel sağlayabildiğimiz için şanslıyız. Öğrencileri daha küçük gruplara ayırıyoruz ve her bir personel farklı bir konu üzerinde duruyor. Daha sonra personel liderleri eşliğinde yeni bir konu öğrenmek üzere grupları değiştiriyoruz.”

Görüşme yapılan herkes, müze okul gezilerinin başarıya ulaşması için öğretmenlerin lider rolü üstlenmeleri gerektiğini savunmuştur. Ne yazık ki, katılımcılar, öğrenci gruplarını getiren öğretmenler hakkında birçok olumsuz yorum ve görüş dile getirmiştir. M6, öğretmenlerin pek çoğunun müzeye plansız ya da tamamen hazırlıksız geldiğini şu şekilde dile getirmiştir: “Öğretmenleri acımasızca eleştireceğim; çünkü 100 kişiden 95’i müzeye hiçbir şey hazırlamadan geliyor. Öğrencilere sadece müzeye gideceklerini söylüyorlar. Öğrenciler bunun dışında müzede ne bulacaklarını ya da ne öğreneceklerini bilmiyor. Öğretmenler, müzede de öğrencileri kontrol etmiyor.”

Başka bir müze personeli, öğretmenlerin müzeye gelmeden önce genelde randevu almadıklarını dile getirmiştir. Öte yandan, görüşme yapılan birkaç kişi olumlu deneyimlerini paylaşmıştır. Örneğin M2, müzeyi düzenli aralıklarla ziyaret eden öğretmenler olduğunu, bunlardan birinin ziyaretten en az bir ay önce bilgilendirme yaptığını söylemiştir. M1 ise, öğretmenlerin hazırlıklı olmalarının önemi üzerinde durmuştur: “Öğretmenin planlı olması çok işe yaramaktadır. Planlı programlı gelen öğretmenlerle çalışmak çok farklı oluyor. Bu öğretmenler müzede ne yapmak istediklerini ve gezilerinin nasıl bir sonuç verebileceğini biliyor. Öğretmenler projeleriyle bize geldiklerinde onlarla çalışmak çok daha kolay oluyor.”

Görüşülenler arasından yalnızca ikisi (M1 ve M4), öğretmenler için mesleki gelişim programları geliştiren ve sunan müzelerde çalışmaktadır. Sunulan bu programlar, öğretmenleri müze sergilerine yönlendirmekte ve müze gezilerini nasıl yürüteceklerine ilişkin rehberlik etmektedir. Katılımcılar sonuçların etkili olduğunu bildirmektedir. M1 fikirlerini şu şekilde açıklamıştır:

Öğretmenler potansiyel müze eğitimcileri olarak eğitilebilir, bu eğitimler sonucunda da okul ve müzeler arasındaki ortak çalışma artırılabilir. Ayrıca müze pedagojisi, etkili müze eğitiminde önem kazanmıştır. Bu durum hem öğretmenler hem de müze çalışanları için geçerlidir. Örneğin, personelinden biri müze eğitimindeki rolünü sorgulamaktadır. Kendisinin eğitimci değil arkeolog olduğunu ve bu yüzden de müzede yüzlerce öğrenciyi gezdirmek için yetkin olmadığını söylemektedir.

Katılımcılar sıklıkla iş birliğinin gerekliliğine değinmiştir. M4 şu görüşleri paylaşmıştır:

Bu bir ütopya olabilir, ancak müzelerin hepsinde bir müze eğitimcisi bulunmadığından her bir okulda bir müze eğitimcisi olmalıdır. Öğretmenler, öğrencilerini getirmekte ama ne yazık ki, fazla iş birliği yapmamaktadır. Okullar ve müzeler arasında iş birliği olmalıdır, böylece öğrencileri kontrol etmek ve geziyi yönetmek çok daha kolay olacaktır.

Tüm müze çalışanları okullarla iş birliğinin önemine değinse de yalnızca dördü birlikte çalışmaya dair örnekler vermiştir. M1, okullara programları tanıtmak için mektup gönderdiklerini ve müze gezilerini ayarlarken izlemeleri gereken yönergeleri paylaştıklarını belirtmiştir. Birinci yazar ise okulunun, böyle bir mektup aldığından haberdar olmadığını ifade etmiştir. Genel olarak, müze çalışanları, okullar ve müzeler arasındaki iş birliğini geliştirmeye ve artırmaya yönelik daha fazla stratejiye gerek duyulduğuna inanmaktadır.

Müze çalışanları, öğrenci gruplarıyla ilgilenirken kendi rollerini tam olarak bilmemenin motivasyonlarını azalttığını bildirmiştir. Ayrıca öğretmenlerin gruplarının başında durmak yerine, bu görevi müze çalışanlarına devretmeleri ve bu zamanı boş zaman olarak görüp kenara çekilmeleri sorun olarak belirtilmiştir. Özet olarak, müze çalışanları aşağıda sıralanan sorunların motivasyonlarını etkileyebildiğini vurgulamıştır:

- Müze çalışanlarına gelen gruplarla ilgili bilgi verilmemesi.
- Müze çalışanlarının kalabalık öğrenci gruplarına ev sahipliği yapmak zorunda kalması.
- Okul gezilerinin planlı olmaması.
- Öğretmenlerin gezilere hazırlıklı gelmemesi, gezilen yer hakkında bilgi sahibi olmamaları.
- Öğretmenlerin eğitim faaliyetlerinde aktif rol almada isteksiz olmaları.
- Öğretmen ve müze çalışanlarının öğrenci davranışlarını kontrol etmede sorun yaşamaları.

1. Aşama, 2. Bölüm

Anket sonuçları, öğretmenlerin müze eğitimine, düzenlenen okul gezilerine ve müze personeliyle iş birliğine ilişkin görüşleri hakkında bilgi sağlamıştır. Öğretmenler, kendi deneyimlerini düşündüklerinde yalnızca yarıdan biraz fazlası (16'sı, % 52) ortaokuldayken yaptıkları bir müze gezisini hatırlamaktadır. Birkaçı ilk gezilerini hatırladıklarını ancak eserleri ya da sergileri hatırlamadıklarını, gezinin yalnızca o dönemlerde yaşadıkları yeni bir deneyim olarak hafızalarında yer ettiğini söylemiştir.

Katılımcıların çoğu (17'si, % 55) öğrencilerini müzeye götürdüklerini bildirmiştir. Ancak, yalnızca sekizi (% 26) geziyi düzenleyen lider öğretmen olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler genellikle görevlendirme gereği lider öğretmene eşlik etmiş ve destek hizmetinde bulunmuştur. Müze gezisi düzenleme konusunda kendine güvendiğini belirten yalnızca 14 öğretmen (% 44) bulunmaktadır. Geri kalanlar, kendilerine güvenmediklerini ya da tamamen güvenemediklerini belirtmiş veya bu konuda bir görüş belirtmemiştir. Yalnızca ikisi (% 6) müze eğitimiyle ilgili eğitim aldığını belirtmiş, pek çoğu (29'u; % 94) ise bir mesleki gelişim programına veya çalıştayına katılmak istediğini söylemiştir.

Tablo 4, öğretmenlerin müzelere gezi düzenlememelerine ilişkin nedenleri göstermektedir. Sonuçlarda müze hakkında önceden bilgi edinmenin ve müze personeliyle çalışmanın önemli olduğu açıkça görülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerin neredeyse yarısı (15'i, % 48) okul gezisi düzenlerken müze çalışanlarıyla iletişime geçmemiştir. Buna ek olarak, 12 (% 39) öğretmenin müze personeliyle iş birliği kurmada hiçbir deneyimi bulunmamaktadır. Yalnızca beş öğretmen, müzelerle kolayca irtibat kurabildiğini belirtmiştir. Ancak, bu durum çalışmasına katılan öğretmenlerden hiçbiri şu anda bir müzeyle iş birliği yürütmemektedir.

Tablo 4. Müzelere Geziler Planlamada Öğretmenlerin Hevesini Kıran Unsurların Dağılımı

Müzelere geziler planlamada öğretmenlerin hevesini kıran unsurlar	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Öğrencileri geziye götürmek için zaman ayarlama (n=31)	21	5	4	1	0
Gezi boyunca öğrenci davranışlarını kontrol etme (n=30)	17	7	5	1	0
Müze programına tanıdık olmama (n=30)	11	11	6	2	0
Gezi planlamak için müze personeli ile iletişimdeki zorlayıcı etkenler (n=29)	8	13	5	2	1
Gezi düzenlemede müze personeli ile iş birliği yapmadaki zorlayıcı etkenler (n=29)	10	12	5	1	1

Müze gezilerine dair diğer çalışmalarda dile getirilen bazı zorluklar, bu durum çalışmasındaki öğretmenlerce önemli görülmemiştir. Özel okulda çalışan katılımcılar, büyük olasılıkla okul gezileri için ayrılmış bir bütçe olduğundan, gezileri finanse etme bir zorluk olarak belirtilmemiştir. Öğretmenler, okul gezileri için aileden alınan iznin geçmişte bir zorluk oluşturmadığını ancak Türkiye'de son dönemlerde yaşanan talihsiz olayların bu algıyı değiştirdiğini belirtmiştir. Okul yöneticileri, halka açık ve turistik yerlerde öğrencilerin güvenliklerinin sağlanamaması kaygısıyla gezileri iptal etmektedir.

Öğretmenlerden yedisi (% 23), müzelere düzenlenen okul gezilerinin öğrenmede faydalı olduğunda hemfikirdir. Öğretmenlerin sekizi (% 27), müzelerin öğrencilere yeni bir öğrenme ortamı sağladığını ve okulda öğrendikleriyle gerçek yaşam arasında bağlantı kurmakta yardımcı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler açık uçlu yanıtlarında, müze deneyimlerinin, farklı bakış açılarına hoşgörü gösterme, farklı bakış açıları kazandırma ve öğrenmeyi unutulmaz kılmakta öğrencilere yardımcı olduğunu bildirmiştir. Müzede yapılan eğitimin belirtilen diğer yararları ise şunlardır:

- Öğrenciler, sınıfta soyut olarak öğrendiklerini yaşayarak deneyimlemektedir.
- Uygulayarak deneyim kazanıldığında öğrenme çok daha kalıcı olmaktadır.

- Müzeler, yeni öğrenilen veya tekrar edilen konularda sorgulamayı ve merakı teşvik etmektedir.
- Müzelerdeki öğrenme ortamı sınıflardakinden farklı bir tempo sağlar.

Anketlerden çıkarılan sonuçların bir çoğu görüşmelerde sorulan soruları şekillendirmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı (15'i, % 48) geziye katıldıklarında müze çalışanlarıyla iletişime geçemediklerini belirtmiştir. Bu, öğretmenlerin geziyi kendileri düzenlemediğinden ve gezi sırasında sadece destekleyici öğretmen olarak eşlik ettiklerinden kaynaklanıyor olabilir. Bunun yanında, müze çalışanlarının da belirttiği üzere okul gruplarının randevusuz ya da plansız gelmesi oldukça rastlanan bir durumdur.

1.Aşama, 3. Bölüm

Görüşmeler, öğretmenlerin müze eğitimiyle ilgili ne düşündüklerini ve müze çalışanlarıyla ilgili deneyimlerini daha iyi anlamak için kullanılmıştır. Katılımcı öğretmenler T1...T29 olarak adlandırılmıştır. Paylaştıkları bilgilerin çoğu anket bulgularını doğrulamıştır. Görüşmeler, ayrıca, öğretmenlerin bir önceki yıl katıldıkları hizmet içi eğitim çalıştayından sonra okul gezisi düzenleyip düzenlemediklerini belirlemiştir. Görüşmeler tamamlandığında araştırmacılar, yalnızca iki öğretmenin öğrencileriyle başarılı bir şekilde okul gezisi planladıklarını ve uygulayabildiklerini öğrenmiştir. Diğer öğretmenlerden üçü ise bu gezilere katıldığını ama lider rolden ziyade destekleyici olarak görev aldığını belirtmiştir. Müzelere gezi planlayan beş öğretmen Türkiye'deki güvenlik sorunları nedenleriyle gezilerini iptal etmiştir. Gelecek eğitim öğretim yılında okul gezisi düzenlemek isteyen 10 öğretmen bulunmaktadır. Geri kalan 11 katılımcı, müzeye gezi düzenleme niyetinde olmadığını ve öğretmenlik yaşamları boyunca nadiren böyle bir etkinliğe katıldığını ifade etmiştir. T18, "Öğretmenlerin hepsi yaşadıkları bölgedeki müzelerden haberdar değil" demiştir. Katılımcılardan T12, bir öğretmen müzelerden hoşlanıyor ve müze gezilerine önem veriyorsa bunun gezi planlama ve uygulama için yararlı olacağını belirtmiştir.

Yine de pek çok öğretmen okul gezilerinin öğrenmeyi pekiştirdiğini ve öğrencilerin gezilere gösterdiği ilgiyi olumlu bulduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan biri (T2), bir müze çalışanının öğrenciler üzerinde eğitsel rol oynadığına ilişkin bir deneyimini paylaşmıştır:

Yalnızca yol ya da yön göstermekten öte müze çalışanlarının bizleri ve öğrencilerimizi yönlendirmesine ihtiyacımız var. Eserler hakkında hikayeler anlatıldığında, müzelerdeki nesnelerle ilgili kişisel deneyimler paylaşıldığında öğrencilerin çok hoşuna gitmekte ve öğrenciler anlatan kişiyi can kulağıyla dinlemektedir. Bir keresinde müze çalışanı bir nesnenin önünde durmuş, hikayesini anlatmış ve bilgi vermişti. Bu, gerçekten çok etkili olmuştu.

Öğretmenlerin çoğu müze eğitimiyle ilgili fikirleri sorulduğunda, en basit şekliyle, "öğrenmenin müzede gerçekleşmesi" diye yanıtlamış; başka herhangi bir ayrıntı vermemiştir. Okul gezisi düzenlemeyen öğretmenler bile toplum için müzelerin önemini belirtmiş fakat müze eğitiminin Türkiye'de nispeten yeni bir kavram olduğunu eklemiştir. Katılımcıların hepsi okullarının mesleki gelişimi desteklediğini ve müze eğitimiyle ilgili çalışmalara her zaman açık olduğunu bildirmiştir.

Öğretmenlerin neredeyse tamamı, okul ve müzeler arasındaki iş birliği düzeyinin ve niteliğinin düşük olduğunu ve geliştirilmesi gerektiğini bildirmiştir. Müzelere yapılan okul gezilerinde pek çok öğretmenin olumlu deneyimi olmasına karşın müze eğitimi konusunda gelişime ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. T19, bu konuda şunları paylaşmıştır:

Müze eğitimcileri, ders verircesine çocukların karşısına geçmektense, öğrencilere ilgi göstererek ve anlattıklarını ilginç kılarak, öğrencilerle biraz zaman geçirmeli ve etkileşim içinde olmalıdır. Müze eğitimcileri iyi birer eğitimci ve iletişimci olmalıdır. Öğretmenler çocukların eğitiminde şüphesiz çok önemli rol oynamaktadır ancak müze eğitimcilerinin de aynı zamanda iyi eğitimciler olması gerekmektedir.

Katılımcılar, müze çalışanlarıyla irtibat kurmada ve iletişimde yaşanan zorluklarla ilgili ankette verdikleri yanıtları görüşmelerde de tekrarlamıştır. Görüşmeler boyunca, birçok öğretmen müzelerle okul gezilerinin ve müzelerle iş birliğinin desteklenmesi yönünde önerilerde bulunmuştur.

Tartışma

Araştırmacılar veri analiz sonuçlarını (2. Aşama) belirtilen çerçeveyi kullanarak incelediğinde, durum çalışması yapılan okul ile çevresindeki yerel müzeler arasındaki iş birliği düzeyinin ağırlıklı olarak yardımlaşmaya dayalı iş birliği boyutunda kaldığını görmüştür. Bahsedilen iş birliği, eşgüdümlü veya ortak çalışmaya dayalı iş birliği seviyesine ulaşamamıştır. Kurumlar arasındaki etkileşim sadece yılda bir kere gerçekleşen müze gezisi ile sınırlıdır. Katılımcılar, sıklıkla *İletişim* ve *Roller* ölçütlerini tartışmıştır.

Hem müze çalışanları, hem de öğretmenler birbirleriyle irtibata geçmekte bir protokolün olmamasından duydukları kaygıyı dile getirmiştir. İletişimle ilgili olarak dile getirdikleri sorun, müze organizasyonlarının ve sunulan programların yeterince tanıtılmamasıdır. Müze çalışanları, öğretmenler için mesleki gelişim olanakları ve okul programlarıyla ilgili özel sergiler sunduklarını bildirmiştir. Ne yazık ki, öğretmenlerin birçoğu sunulan bu programlardan haberdar olmadıklarını belirtmiştir. Gupta ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada, müze ve okullar arasındaki iletişimin eksik olması durumunda etkin bir iş birliğinin de söz konusu olamadığı gözlemlenmiştir.

Katılımcılar, düşüncelerini paylaşıırken hem planlama, hem de uygulama aşamalarındaki rollerine değinmiştir. Kang ve diğerlerinin (2010) ve yapılan diğer çalışmaların bulgularına benzer bir şekilde, hem müze çalışanları hem de öğretmenler, okul gezilerinde daha etkili öğrenim için iş birliği yapılan diğer kurumun daha fazla sorumluluk alması gerektiğini düşünmektedir. Birkaç öğretmen, okul ve müze iş birliğinin artırılmasında yönetimin daha fazla rol alması gerektiğini belirtmiştir. T15 bu duruma şu şekilde değinmiştir: “Yalnızca öğrenciler değil öğretmenler de müzelerde rehberliğe ihtiyaç duymaktadır... Öğretmenler, bazı faaliyetlerde rehberliğe ihtiyaç duymaktadır. Böyle bir ihtiyaç olduğunda müze çalışanları devreye girmeli ve öğretmenlere ne yapmaları konusunda örnek göstererek yardımcı olmalıdır.”

Öğretmenler, müze eğitiminde hazırlık gerekliliğini dile getirmiş, bir başka sorundan ise sıklıkla söz etmiştir. Bu ise yazarların kullandıkları çerçeveye bir başka ölçüt olan motivasyonu eklemeyi düşünmelerine yol açmıştır. Hein (1998), öğrenmede ana öğelerden biri olarak motivasyona işaret etmekte ve Kisiel (2005), okul gezileri planlamada ve gerçekleştirmede öğretmen motivasyonunun gerekli olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada yer alan bazı öğretmenlerin, okul gezisi, özellikle de müze gezisi düzenlemede istekli olmadıkları açıkça görülmektedir. Geçmiş araştırmalara benzer olarak sıklıkla vurgulanan zorluklar, zaman, müfredatla ilişkilendirme ve öğrenci davranışlarıdır (Ateşkan ve Lane, 2016; Anderson ve Zhang, 2003; Mitchie, 1998). Birkaç öğretmen (T6, T13, T18), çok az müze deneyimleri olduğunu belirtmiş, bu yüzden müze ziyaretlerine önem vermediklerini ifade etmiştir.

Okul gezileri ekstra planlama ve koordinasyon gerektirse de öğretmenler sorunların üstesinden gelmeye isteklidir çünkü müzeler oldukça etkili öğrenme yerleridir. T24, okul gezilerini son derece yorucu ama bir o kadar da motive edici olduğunu söylemiştir. Bu katılımcı, ziyaretleri boyunca ve sonrasında öğrencilerin, becerilerini ne denli geliştirdiğini gözlemlenmiştir. T10, müzelerin ilham kaynağı yerler olduklarını belirtirken şunları söylemiştir: “...tıpkı zaman makineleri gibi, müzeler yalnızca eğitici yerler olmakla kalmıyor aynı zamanda coşkuyu artıran eğlenceli yerler olarak karşımıza çıkıyor. Çocuklar orada istediklerini bulup ortaya çıkarıyor. Müzeler, öğrencilerin keşfetmesine olanak sağlıyor.”

Motivasyon, müze çalışanlarını da etkilemektedir. M1, şu görüşleri paylaşmıştır: “Müze eğitimi, kültürel mirasın eğlenilerek öğrenilmesine olanak sağlar. İnsanlar yaparak, yaşayarak öğrenme şansını yakalar.” 1. Bölüm’de de tartışıldığı üzere, okul gezileri müzelerin önceliği olduğu halde, etkisiz iletişim ve sınıf yönetimi motivasyonu azaltmaktadır. Bu yüzden daha iyi hazırlık yapılması, iletişim kurulması, rol ve beklentilerin anlaşılması okul ziyaretleriyle ilgili olarak müze çalışanlarının motivasyonunu artırmaya yardımcı olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma göstermiştir ki, her müzede sergiler hakkında bilgi verebilecek ve bunlarla ilgili ilginç hikayeler anlatabilecek rehberlerin olması öğrencilerin eğitimi için önemlidir. Müze çalışanlarının, öğretmen ve öğrencilerle tanışabilmesi ve iletişim kurabilmesi için zaman ayırabilmesi önemlidir. Zamanın ve müze çalışanlarının sayısının kısıtlı olması nedeniyle öğretmenler; müze gezileri düzenlemeyle ilgili ve sergiler hakkında açıklama yapabilmek için eğitim alabilir. Öte yandan, öğretmenlerin müzeleri müfredata daha etkili bir şekilde dahil etmeleri için zamana ihtiyaçları vardır. Tüm öğretmen eğitimi programlarında ve üniversitelerde müze eğitimi zorunlu bir ders olarak verilebilir.

Bu araştırma, müzeler ve okullar arasındaki iş birliğini incelemiştir. Okulun müzelerle iş birliği içinde olup olmadığını incelemek için analitik bir çerçeve kullanılmıştır. Araştırma, iyi bir iletişimin ve tanımlanmış rollerin iş birliğini güçlendirebileceğini ortaya koymuştur. Müze çalışanları ve öğretmenlerin birbirleriyle daha etkin irtibata geçmesi için protokoller oluşturulabilir. Okul ve müzelerin bu tür protokolleri içeren gezi politikalarına gereksinimi vardır.

İş birliğini geliştirmek için üzerinde durulması gereken noktaların belirlenmesine ek olarak araştırmacılar, bu iki kurum arasında bir okul-müze arabulucusunun olmasının yararlı olduğunu saptamıştır. Öğretmenler, birinci yazara, müzeler ve müze eğitimi hakkında farkındalıklarının arttığını ifade etmiştir. Bundan dolayı, birinci yazar, okul-müze arabulucusu rolünü üstlenebileceğini düşünmüştür.

Araştırma çerçevesinin sonuçları doğrultusunda birinci yazarın bir arabulucu olarak üzerinde çalışabileceği hususlardan ilki, bu iki kurum arasındaki iletişimi artırmak olacaktır. Birinci yazar, iletişimi geliştirmek adına okul yönetimi ve müze çalışanları ile protokollerin oluşturulmasında çalışabilir. Müzeler, sergileri ile ilgili farkındalığı artırmak amacıyla okullar için ilginç seminerler düzenleyebilir ve broşür, poster veya elektronik postayla bilgilendirme yapabilir. Okul-müze arabulucusu bu bilgilendirmelerin öğretmenlere ulaşmasını sağlayabilir, ayrıca öğretmenlerin okul müze gezilerini derslerine dahil etmesi amacıyla onları motive edecek mesleki gelişim programlarını düzenlenebilir. Öncelikle tek bir müzeyle ilişki kurularak böyle bir çalışma yöntemi başlatılabilir. Araştırmacı, çalıştay ve seminer gibi stratejilerle müze çalışanlarının öğretmenleri müze ve müzenin kaynakları konusunda eğitebileceklerini ummaktadır. Arabulucu, rollerini tanımlamak üzere müze çalışanları ve öğretmenlerle görüşmeye devam edecektir. Motivasyonun müze okul gezilerinde önemli olduğu düşünülürse, arabulucunun önceliği, müze eğitimi konusunda öğretmenlerin farkındalığını artırmak olacaktır.

Sonuç olarak, okul müze iş birliğinin daha etkin hale getirilmesi için kullanılacak stratejileri belirlemeye yönelik yeni araştırmalara ihtiyaç vardır. Okul müze iş birliğini geliştirmek amaçlı teknolojileri irdeleyen araştırmalar önemli olacaktır. Örneğin, öğretmen, öğrenci ve müze çalışanları, eğitim programlarını gözden geçirebilmek ve sergi içeriklerini izleyebilmek için akıllı mobil uygulamalar kullanabilir. Ancak, ilk adım olarak teknoloji, ziyaret zamanlarının ayarlanabilmesi ve ders amaçlarının belirlenmesi için kullanılabilir. Günümüzde çocuklar uzay istasyonundaki bir astronot ile teknolojinin sağlamış olduğu araçları kullanarak rahatça sohbet edebilmektedir. Yerel müzelerde çalışan arkeologlar ve müze çalışanları ile iletişime geçmek de aynı şekilde heyecan verici olacaktır.

Kaynakça

- Anderson Butcher, D., Lawson, H. A., Iachini, A., Flaspohler, P., Bean, J. ve Wade-Mdivanian, R. (2010). Emergent evidence in support of a community collaboration model for school improvement. *Children & Schools*, 32(3), 160-171.
- Anderson, D. ve Zhang, Z. (2003). Teacher perceptions of field-trip planning and implementation. *Visitor Studies Today*, 6(3), 6-11.
- Anderson, D., Kisiel, J. ve Storksdieck, M. (2006). Understanding teachers' perspectives on field trips: Discovering common ground in three countries. *Curator: The Museum Journal*, 49(3), 365-386.
- Ateşkan, A. ve Lane, J. F. (2016). Promoting field trip confidence: Teachers providing insights for pre-service education. *European Journal of Teacher Education*, 39(2), 190-201.
- Bailey, E. B. (2006). Researching museum educators' perceptions of their roles, identity, and practice. *Journal of Museum Education*, 31(3), 175-197.
- Bhatia, A. (2009). *Museum and school partnership for learning on field trips*. Colorado State University.
- Behrendt, M. ve Franklin, T. (2008). A review of research on school field trips and their value in education. *International Journal of Environmental & Science Education*, 3(3), 235-245.
- Bennett, J. (1995). Can science museums take history seriously?. *Science as Culture*, 5(1), 124-137.
- Berry, N. (1998). Special theme: A focus on art museum/school collaborations. *Art Education*, 51(2), 8-14.
- Bulduk, E., Bulduk, N. ve Koçak, E. (2013). The development of museum-education relationship and resource creation in developing countries [Özel sayı]. *European Journal of Research on Education*, 7-11.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2008). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Cunningham, M. K. (2009). A scenario for the future of museum educators. *Journal of Museum Education*, 34(2), 163-170.
- Çetin, Y. (2002). Çağdaş eğitimde müze eğitiminin rolü ve önemi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 8, 57-61.
- Çıldır, Z. ve Karadeniz, C. (2014). Museum, education and visual culture practices: Museums in Turkey. *American Journal of Educational Research*, 2(7), 543-551.
- DeWitt, J. ve Osborne, J. (2007). Supporting teachers on science focused school trips: Towards an integrated framework of theory and practice. *International Journal of Science Education*, 29(6), 685-710.
- DeWitt, J. ve Storksdieck, M. (2008). A short review of school field trips: Key findings from the past and implications for the future. *Visitor Studies*, 11(2), 181-197.
- Dilli, R. ve Bapoğlu Dümenci, S. (2015). Okul öncesi dönemi çocuklarına Anadolu'da yaşamış nesli tükenmiş hayvanların öğretilmesinde müze eğitiminin etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 217-230. doi:10.15390/EB.2015.4653
- Dilmac, O. (2016). The effect of active learning techniques on class teacher candidates' success rates and attitudes toward their museum theory and application unit in their visual arts course. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 16(5), 1587-1618.
- Doğan, Y. (2010). Primary school students benefiting from museums with educational purposes. *International Journal of Social Inquiry*, 3(2), 137-164.
- Duclos-Orsello, E. (2013). Shared authority: The key to museum education as social change. *Journal of Museum Education*, 38(2), 121-128.
- Epstein, J. L. ve Salinas, K. C. (2004). Partnering with families and communities. *Educational Leadership*, 61(8), 12-19.
- Falk, J. H. ve Dierking, L. D. (2000). *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning*. Lanham, MD: Altamira Press.

- Farmer, J., Knapp, D. ve Benton, G. (2007). The effects of primary sources and field trip experience on the knowledge retention of multicultural content. *Multicultural Education*, 14(3), 27-31.
- Griffin, J. (2004). Research on students and museums: Looking more closely at the students in school groups. *Science Education*, 88(S1), S59-S70.
- Gupta, P., Adams, J., Kisiel, J. ve Dewitt, J. (2010). Examining the complexities of school-museum partnerships. *Cultural Studies of Science Education*, 5(3), 685-699.
- Hazelroth, S. ve Moore, J. G. (1998). Spinning the web: Creating a structure of collaboration between schools and museums. *Art Education*, 51(2), 20-24.
- Hein, G. E. (1998). *Learning in the museum*. New York: Routledge.
- Hein, G. E. (2004). John Dewey and museum education. *Curator: The Museum Journal*, 47(4), 413-427.
- Hooper-Greenhill, E. (1994). *The educational role of the museum*. London: Routledge.
- Hord, S. M. (1986). A synthesis of research on organizational collaboration. *Educational Leadership*, 43(5), 22-26.
- Hsieh, H. F. ve Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- International Council of Museums. (t.y.). Museum definition. <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/> adresinden erişildi.
- Işık, H. (2013). The effect of education-project via museums and historical places on the attitudes and outlooks of teachers. *International Journal of Academic Research*, 5(4), 300-306.
- İlhan, A. Ç., Artar, M., Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2014). Museum training programme in Turkey: Story of friendship train and children's education rooms in the museums. *Creative Education*, 5(19), 1725.
- Kang, C., Anderson, D. ve Wu, X. (2010). Chinese perceptions of the interface between school and museum education. *Cultural Studies of Science Education*, 5(3), 665-684.
- Karadeniz, C. (2014). Müzenin toplumsal işlevleri bağlamında Türkiye'deki devlet müzeleri ile özel müzelerde çalışan uzmanların kültürel çeşitlilik ve müzenin ulaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 7(35), 405-422.
- Kelly, L. J. (2007). *The interrelationships between adult museum visitors' learning identities and their museum experiences* (Doktora tezi). University of Technology. <https://opus.lib.uts.edu.au/handle/10453/35613> adresinden erişildi.
- Kisiel, J. (2005). Understanding elementary teacher motivations for science fieldtrips. *Science Education*, 89(6), 936-955.
- Kisiel, J. (2007). Examining teacher choices for science museum worksheets. *Journal of Science Teacher Education*, 18(1), 29-43.
- Kisiel, J. (2014). Clarifying the complexities of school-museum interactions: Perspectives from two communities. *Journal of Research in Science Teaching*, 51(3), 342-367.
- Kisiel, J. F. (2003). Teachers, museums and worksheets: A closer look at a learning experience. *Journal of Science Teacher Education*, 14(1), 3-21.
- Kratz, S. ve Merritt, E. (2011). Museums and the future of education. *On the Horizon*, 19(3), 188-195.
- Larsen, C., Walsh, C., Almond, N. ve Myers, C. (2017). The "real value" of field trips in the early weeks of higher education: The student perspective. *Educational Studies*, 43(1), 110-121.
- Larsson, J. ve Holmström, I. (2007). Phenomenographic or phenomenological analysis: Does it matter? Examples from a study on anesthesiologists' work. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 2(1), 55-64.
- Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: Theoretical foundations, basic procedures and software solution* [Monograph]. <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0168-ss0ar-395173> adresinden erişildi.

- Megel, M. E., Langston, N. F. ve Creswell, J. W. (1988). Scholarly productivity: A survey of nursing faculty researchers. *Journal of Professional Nursing*, 4(1), 45-54.
- Mercin, L. (2017). Müze eğitimi, bilgilendirme ve tanıtım açısından görsel iletişim tasarımı ürünlerinin önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 209-237. <http://dergipark.gov.tr/milliegitim/issue/36135/405933> adresinden erişildi.
- Mitchie, M. (1998). Factors influencing secondary science teachers to organise and conduct field trips. *Australian Science Teacher's Journal*, 44(4), 43-50.
- Monk, D. F. (2013). John Dewey and adult learning in museums. *Adult Learning*, 24(2), 63-71.
- Munley, M. E. ve Roberts, R. (2006). Are museum educators still necessary?. *Journal of Museum Education*, 31(1), 29-39.
- Nichols, S. (2014). Museums, universities and pre-service teachers. *Journal of Museum Education*, 39(1), 3-9.
- Okvuran, A. (2012). Müzede dramanın bir öğretim yöntemi olarak Türkiye’de gelişimi. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 170-180.
- Olson, J. K., Cox-Petersen, A. M. ve McComas, W. F. (2001). The inclusion of informal environments in science teacher preparation. *Journal of Science Teacher Education*, 12(3), 155-173.
- Osborne, J. ve Dillon, J. (2007). Research on learning in informal contexts: Advancing the field. *International Journal of Science Education*, 29(12), 1441-1445.
- Reid, N. S. (2013). Carving a strong identity: Investigating the life histories of museum educators. *Journal of Museum Education*, 38(2), 227-238.
- Rennie, L. J. ve Johnston, D. J. (2004). The nature of learning and its implications for research on learning from museums. *Science Education*, 88, S5-S16. doi:10.1002/sce.20017
- Sanders, M. G. ve Harvey, A. (2002). Beyond the school walls: A case study of principal leadership for school-community collaboration. *Teachers College Record*, 104(7), 1345-1368.
- Scott, W. R. (2008). Approaching adulthood: The maturing of institutional theory. *Theory and Society*, 37(5), 427.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Kaliforniya: Sage Publications.
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487-501.
- T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür. (t.y.). <http://www.kulturvarliklari.gov.tr> adresinden erişildi.
- Tal, T. ve Steiner, L. (2006). Patterns of teacher-museum staff relationships: School visits to the educational centre of a science museum. *Canadian Journal of Math, Science & Technology Education*, 6(1), 25-46.
- Taş, A. M. (2012). Primary-grade teacher candidates’ views on museum education. *US-China Education Review*, 6, 606-612.
- Taşdemir, A., Kartal, T. ve Özdemir, A. M. (2014). Using science centers and museums for teacher training in Turkey. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 23(1), 61-72.
- Tran, L. U. (2007). Teaching science in museums: The pedagogy and goals of museum educators. *Science Education*, 91(2), 278-297.
- Weiland, I. S. ve Akerson, V. L. (2013). Toward understanding the nature of a partnership between an elementary classroom teacher and an informal science educator. *Journal of Science Teacher Education*, 24(8), 1333-1355.
- Wojton, M. A. (2009). *A study of a museum-school partnership* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ohio State University, Ohio.
- Yeni Bir Yüzyıl için Müzeler Komisyonu. (1984). *Museums for a new century*. Washington, D.C.: American Association of Museums.
- Yin, R. (1994). *Case study research: Design and methods*. Beverly Hills.